

Social Land Program Expert Interview 7.

Tehát akkor [bizalmas adat] településen vagyunk és akkor [bizalmas adat] megye, és a program, amiről beszélgetünk, az egy 2012-ben megvalósult szociális földprogram, és a kérdés ideje pedig 2016. május 24.-e. És akkor tulajdonképpen az első kérdésem az az lenne, hogy milyen munkakörben dolgozott ebben a programban, vagy látta el a feladatait?

Én akkoriban még [bizalmas adat] voltam, jelenleg pedig az Önkormányzatnak a [bizalmas adat] vagyok alkalmazásban, illetve a [bizalmas adat].

[bizalmas adat], és akkor a [bizalmas adat] akkor abban a 2012-ben megvalósuló programban milyen szerepet töltött be?

Ugye akkor is kellett biztosítaniuk egy [bizalmas adat], tanfolyamot is kellett erről ugye tartanunk, egy ismertetőt, és abban [bizalmas adat], a szociális földprogramban.

Igen, igen, jó, csak a [bizalmas adat]-nak az információja alapján hogy [bizalmas adat] ezt a programot.

Így van.

Csak erre akartam kilyukadni, hogy ezért is készítjük az interjút, mert

Én jártam ki a házakhoz ugye, előtte kiértékelést a lakosság részére, beérkezett igények alapján a felmérést elvégezni, megszervezni a talajmunkákat, a vetőmag beszerzést, tanfolyamot megtartani nekik, külső segítség igénybevételét, mert ugye volt például háztartástan is, úgyhogy ezekbe voltam én segítség az Önkormányzatnak.

Igen. Tehát azért is Önnel készítjük elsősorban az interjút, mert, hogy [bizalmas adat] szerint Ön lát rá legjobban erre a programra, és akkor ezért kértem pont ezt a lehetőséget. Először egy picit beszéljünk a településről, - nem kell pontos információkkal rendelkezni, csak ami a birtokában van ezzel kapcsolatban. A település lakosság számáról esetleg tud?

1600 – 1700 közt.

1600-1700 fő, és kb. miből élnek az itt élők?

Mezőgazdasági termelésből.

Mezőgazdasági, és vannak-e esetleg foglalkoztatók az önkormányzaton kívül?

Vannak, kisebb cégek vannak, műanyag feldolgozó van, keltető üzem van, akkor a nagygazdák azok foglalkoztatnak egy ilyen 5-10 embert, és kisebb kereskedelmi egységek, magánvállalkozók.

Akkor ezek a legfontosabb foglalkoztatók a településen? Esetleg jellemző, hogy átjárnak más településre az itt élők?

Hát, járnak egy páran [bizalmas adat]-ba a varrodába, könnyűiparba tudnak még itt dolgozni, de nem, tehát nagyon magas a munkanélküliség helyi szinten.

Ha már a munkanélküliségről van szó, akkor esetleg erre vonatkozóan tud-e adatot, vagy arányt?

20-25 % körül van, az aktív lakosság

Az aktív lakosságon belül a munkanélküliek

Munkanélküliek aránya. Az önkormányzat elég sok embert próbál bevonni közfoglalkoztatásba ezzel kapcsolatba, mert, ha jól emlékszem a tavaszon volt 200 valahány munkanélküli, igen.

És akkor közülük be lett vonva a közfoglalkoztatásba

Az Önkormányzat részéről, akkor a vízügy alkalmaz, illetve a közút.

A közút alkalmaz közmunkásokat.

Igen, ez a három, közmunkásokat.

Kb. hány főt sikerült így bevonni közfoglalkoztatásba?

Nálunk vannak kb. 90-en.

Mármint a nálunk, az az Önkormányzat?

Az Önkormányzatnál, igen. A többit, azt nem tudom.

Aha, tehát akkor a munkanélkülieknek egy jelentős hányadát

Jelentős részét, így van. Tehát, akik dolgozni akarnak, valóban dolgozni akarnak, azt az Önkormányzat foglalkoztatja, akik nem, azokat viszont nem.

Jó, jó, tehát, aki dolgozni akar, annak van lehetősége. Beszélgettünk a címlista kapcsán is arról, hogy a szociális földprogramban is ugye vettek részt romák, roma személyek a 2012-esben megszámláltuk, hogy kb. igen, 28-30 fő résztvevő közül 10 fő, tehát úgy az 1/3-a a programban résztvevőknek roma. És úgy általában a településen milyen arányban élnek romák?

Olyan 25-30 %-osban.

A lakosság szám arányát tekintve?

Igen.

A roma lakosságnak a szociális helyzetéről esetleg ha tudna pár szóban mesélni.

Mármint hogy hátrányos helyzetűek-e?

[bizalmas adat]

Tehát akkor a kérdés az ugye az volt, hogy a roma lakosság, milyennek ítéli meg a településen, mit gondol arról, hogy hogy élnek a roma személyek, milyen körülmények között, ugye szociális körülmény az ezt jelentené, és hogyha esetleg kitérne arra is, hogy az iskolában, az oktatás szempontjából mi a jellemző, és az álláskeresésük, vagy a munkavállalásuk szempontjából azt is megköszönném. Tehát összességében.

Komplexen.

Igen.

Hát a régi [bizalmas adat]-i cigánysággal, azzal még nincs is gond, hanem az újonnan betelepültekkel igen sok gond van. A munkát azt kerülik, próbáltuk őket bevonni ugye a különböző közfoglalkoztatási programokba, nem nagy sikerrel. Azok, akik viszont bent vannak jelenleg is, azokat évek óta foglalkoztatjuk, mert vannak azért köztük megbízható emberek is, meg akik akarnak is dolgozni, de sajnos nagyon kicsi az iskolai végzettségük. Soknak még a 8 általános sincs meg. Van jelenleg is olyan dolgozóm, hogy 3 osztálya van összesen.

Aha.

Jelenleg is van most ugye egy ilyen továbbképzés, ilyen tanfolyamos, 20 fő részére, pont emiatt, hogy legalább a 8 általános legyen meg nekik.

Tehát itt a településen van egy továbbképzési program, 8 általános befejezésére?

Nem, hanem ez egy mezőgazdasági alapképzési program lesz. Tehát irányítás alatt mezőgazdasági munkákat elvégezni tudjanak, ez az összefoglalva, lesűrítve végül is.

És itt nincs szükség a 8 általános végzettségre?

Itt pont az a lényeg, hogy az alacsony iskolai végzettségűeket vonjuk be. Tehát a 20 főből 15 főt kellett olyat, akinek 8 vagy annál kisebb

Végzettsége van.

Végzettsége van, 5 fő lehet magasabb.

És ezt milyen forrásból támogatják?

Pályázat.

Pályázat. Azt tudjuk, hogy milyen pályázat ez?

Konkrétan nem.

Jó, semmi baj.

Jelenleg most én kettőt koordinálok, ez lesz a harmadik, mert beadtam én is a pályázatot, mint [bizalmas adat], mert régen is voltam. Kettő van, vagy egy közút építő, illetve a mezőgazdaságos Start munka, ami ebből a szociális földprogramból nőtt ki magát. Ezek futnak most az önkormányzatnál.

Aha, és akkor az ehhez kapcsolódóan van a képzés.

Ehhez kapcsolódóan van a képzés. Mezőgazdasági alapképzés, hogy mégis tudják, hogy mikor kell veteményezni, hogy kell kapálni, stb.

És ebben a képzésben, hogy most a romáknál beszéltünk, vesznek részt?

Vesznek részt, így van

Milyen arányban?

Kb. 50 %-ban, mivel hogy nekik kicsi az iskolai végzettségük.

Igen, és nyilván erre koncentrált ez a képzési program.

Így van.

És az iskolában milyen arányban?

Az iskolában most már ugye túlságosan magas arányban van, hát ha el szabad mondani, a [bizalmas adat] az óvodás lesz most az ősszel, 3 magyar van, tízen valahány cigány.

Aha, tehát az óvodában már ez az arány.

Így van, és az én koromban pedig ez pont fordítva volt ez az arány.

És az iskolában ott?

Az iskolában is már szerintem olyan 30-40 %-os az arány, mert a magyar lakosság most már elviszi a településről a gyermekeiket inkább.

Aha, és melyik településen tanulnak?

A környező településeken, [bizalmas adat]-ban, [bizalmas adat]

Tehát oda hordják?

Így van

Mert általános iskolában is

Óvodában is, meg általános iskolában is.

És ahogy említette, nem tudom a felvételen rajta van-e, hogy pont a betelepülő roma lakosság körében éreznek problémát.

Így van, akik nem akarnak beilleszkedni, meg feljebb valónak érzik magukat itt a törvények felett. Nem is próbálnak önmagukon segíteni, mert ha látná az ember legalább az akaratot rajtuk, hogy ők is akarnak valamit csinálni, akkor természetesen segítségére lenne mindenki, így az önkormányzat is, mint a magánszemély.

És akkor a roma lakosság körében – ez már ismétlés, csak akkor, hogy a munkanélküliségnek az arányát milyenre becsüli?

Nagyon magas. Idénymunkákból élnek zömmel, most volt a kamillaszedés

A roma lakosságnak, mondjuk hány %-a, az aktív korúaknak mondjuk hány %-a dolgozik?

Hát szerintem 20 %-a dolgozik.

Tehát 20 %-a dolgozik.

Igen, zömmel közfoglalkoztatásban, tehát ilyen cégeknél elenyésző, 1-2 esetleg.

Tehát 80 % nem dolgozik, és akkor a 20 % is azokból kerül ki, akik a régebbi romák itt a településen.

Így van. Igen.

Aha, akkor jól értettem. Még itt egy picit hagy térjek már vissza arra, hogy ugye itt a mezőgazdaságból élnek ugye nagyon sokan, és mennyire meghatározó tulajdonképpen mostanában ezek a modernebb termelési formák, hogy, tehát, hogy milyen formában termelnek az emberek? Vagy milyen, kis gazdaságok vannak, vagy nagygazdaság, vagy van ez az újra tsz-esedés, vagy szövetkezet?

Nincs újra tsz-esedés, nincs szövetkezet, létrehozási szándék, vannak egy pár nagy gazdák, akik igen nagy földekkel, akár 100 hektár feletti földekkel is rendelkeznek.

[bizalmas adat]-iak?

[bizalmas adat]-iak.

A környező földeket birtokolják?

Így van. Nem tudom, hogy a 10 főt eléri-e ennek a létszáma, a többiek azok ilyen kisebb gazdaságokkal, ilyen 10-20 hektárokkal foglalkoznak. Vagy mint például én is, hogy nekem is csak 4 hektár van.

És abból meg lehet élni?

Nem.

Mit lehet abból elérni, tehát Önfenntartásra termel, eladják?

Saját, én, tehát beszéljünk a konkrét én esetemről, aki ezzel a 4 hektárral foglalkozik, kizárólag önfenntartásra használom fel a megtermelt javakat. Tehát otthon mi önmagunknak mindent megtermelünk szinte, a zöldség, gyümölcsöt, jószágjaink vannak, tehát annak a takarmányt megtermeljük, ezt fedezi nekünk.

Aha, a 4 hektár kb. ennyire elég.

Igen. A család fenntartására, és a feleslegből adunk el, hogy a költségeket fedezze.

Aha, aha, és akkor, tehát van az a két kategória, vagy az a 3, vannak a 100 vagy afölötti hektárosok, azok vannak vagy 10-en, vannak, akiknek ilyen,

10-20

Ők vannak, mondjuk olyan

Hát olyan 20-30-an

20-30-an, és akkor vannak

A többi meg ilyen kisebb

A 4, az már kisebbnek számít?

Hát, az már, szerintem még ebbe a kis kategóriába, már nagynak számít, mert sok embernek csak ilyen pár száz kadrátos földje van, kis kert és akkor annyi.

Azt műveli, művelgeti

Így van, vagy kiadja bérbe.

Aha, de akkor önellátásra a 4 hektár az mondjuk megfelelő, tehát a saját szükségleteket

A saját szükségletek ellátására elegendő 4 hektár, igen.

Próbált már piacra vinni terméket, vagy?

Nem. A fiam ő [bizalmas adat] éves, az idén lesz [bizalmas adat], ő állt rá erre, tehát ő el szeretné végezni az iskolát, és ő kizárólag ezzel szeretne foglalkozni.

és akkor majd ő a kereskedelmi

Igen a kereskedelmi részét is meg a gazdaság fejlesztést.

Na, ha a gazdaságfejlesztés, akkor egy olyan kérdést tennék fel, hogy ennek a [bizalmas adat]-nak, e kistérség fejlesztésének milyen kitörési pontjai lehetnek az Ön véleménye szerint, és esetleg mik a korlátai, hogyha vannak?

Hát a korlátai az az, hogy nagyon rossz helyen fekszik maga a település, mindentől messzi, miután megépült a [bizalmas adat]-es elkerülő szakasz, tehát még az átmenő forgalom is lecsökkent. Turisztikára lehetne esetleg alapozni, ami jelenleg is folyamatban van, a [bizalmas adat] kastélynak a felújítása, a [bizalmas adat] túra nyomvonalat most helyeztettük át ide, ebbe az évben, mert keresztül halad, csak a szélén a településnek, tehát semmit nem lát a településből. Hát a mezőgazdasága ugye, tartósítóiipart lehetne esetleg talán, vagy a könnyűipart fejleszteni itten, de mivel nem egy kimondottan zöltség termesző vidék, még az se biztos. Inkább az állattenyésztés, ami jellemző volt a régebbi időkben is erre a településre. Hatalmas legelők vannak, természetvédelmi területek, amit csak úgy szabad ugye kezelni. Tehát esetleg abba lehetne, vagy hús feldolgozóba, de jelenleg is folyamatban, most kezdődött el egy vágóhid létesítése az egyik vállalkozó részéről.

Aha, és akkor, ahogy itt most beszélgettünk róla, hogy akkor, tehát vannak itt mezőgazdasági hagyományai ennek a szociális földprogramnak? Van, azok között, akik tulajdonképpen bekerültek a földprogramba, az ő családjaikban vannak hagyományok, amikre lehet építeni, vagy inkább olyan emberek kerültek be, akiket újra kellett tanítani erre a szakmára?

Hát zömmel azért, a névsort látva inkább azt mondanám, hogy az idősebb személyek. Látták ugye a szüleiktől, nagyszüleiktől, csináltatták, azok vannak többségében, ha jól látom.

Az idősebb személyek mit jelent?

Hogy nyugdíjasok, vagy ilyen 50 év után.

50 év felettiek, vannak főleg a szociális földprogramban, vagy nyugdíjasok. A nyugdíjasok arányát meg lehet esetleg becsülni?

Akik részt vettek a programba?

Igen.

Hát konkrétan, akik nyugdíjasok ilyen 5 %.

5 %. De hogy ahhoz a korhoz közel vannak?

Igen, inkább az 50-60 évesek, akkor úgy mondom,

Nyugdíj előtt,

Akik még tudnak mozogni, tehát éreznek magukban még annyi erőt, hogy ezt a kis konyhakertet esetleg ellássák, vagy az apró jószágot ugye ellássák, azok vettek zömmel részt benne. De már saját, önerőből, a kis jövedelmük miatt nem tudták volna megoldani például a szántást, nem tudták volna kifizetni. Meg az az igazság, hogy most már ezek a gazdák, akik vannak, ilyen kis apró területekkel, kertekkel már nem is foglalkoznak.

Aha.

A lovas fogatolás ugye megszűnt.

Mert az is volt?

[bizalmas adat] volt az utolsó, két lovas fogatos, aki még csinált ilyen kerteket is, tehát mi még szántottunk is.

Igen.

Ekekapáztunk is, ő volt az utolsó, egy pár hobbi ló van már csak, és. Tehát a kiskertekben gépesíteni nem lehet, azt tudni kell. Ilyen 50-100 kadrátos kertekbe nem lehet.

Nem lehet, viszont a lovas.

A lovat el lehetett a fák között is el tudott menni, meg a kerítés mellett is elbújt, meg úgy fordult sarkokba.

Aha, de most már nincsen, azt mondta, hogy az édesapja.

Már most nincsen, már csak pár darab ló van, de az is csak hobbi célból

Aha, akkor ez végül is hiányként jelentkezik?

Ez hiány. Esetleg ha a lovakból lenne, az jó lenne, a település részére is. Tehát 1-2 személynek, mint fuvarosnak ez megélhetést biztosíthatna.

Közben itt átváltottunk a földprogramra már, ami nagyon helyes, mert, hogy ezzel kapcsolatban szeretném azt megkérdezni, hogy tulajdonképpen mi is volt a célja az Ön véleménye szerint a földprogram elindításának?

Eredetileg az lett volna a célja, hogy az embereket vissza szoktassuk arra, hogy legalább az önmaguknak szükséges terményeket próbálják megtermelni. Tudjuk, hogy ebbe a földbe, ha nincs aszály, vagy jégeső, azért megterem. Tehát egy család önmagát a kertjéből el tudja látni. Volt ez a rendszerváltás utáni évek, amikor úgy nagyjából mindenki leállt ezzel a földműveléssel

A háztáji gazdálkodás

A háztáji gazdálkodással, és próbáltuk volna, inkább a fiatalokat szerettük volna ebbe, hogy ők is megtanulják, visszahozzuk őket ebbe a háztáji gazdálkodásba. Az lett volna a cél, de mint mondtam sok idős.

Igen, itt, hogy kik jelentkeztek a programba mi játszotta a főszerepet, tehát, hogy miért pont az idősebbek jelentkeztek, vagy

Ők ugye tapasztalattal rendelkeztek, ők szeretik a földet is, tudnak is vele foglalkozni, tapasztalattal rendelkeznek, és a nyugdíj kiegészítés, mert itt látszik a kérelmek alapján is, hogy átlag jövedelmek alapján lettek kiválasztva, például 27000,- forintból nem lehet egy hónapig megélni. Itt van. 27.600,- forint, 24.000,- tehát a jövedelem kiegészítés, hogy a rezsin kívül még azért enni is tudjon.

Igen, igen, tehát akkor, akik jelentkeztek a programba, tehát, hogy meghirdették.

Meghirdettük, a településen ki lett ugye szórólapozva, ki lett téve a hirdetőtáblákon, önként lehetett jelentkezni, és a benyújtott kérelmek alapján, meg volt mondva, hogy a fizetés hány %-ának kell lenni, az öregségi nyugdíjnak – én már nem is tudom

150 %-a

150 %-a, ami 42.750 forint volt akkor. ha nem haladta meg, akkor részt vehettek a programban.

Igen, és akkor láttam, hogy még volt vagy 7-8 fő, akiknek meghaladta a jelentkezők közül

És ők ki is estek

Ők, tehát a listában

Valószínű túllépték, tehát akinek már 100 ezer forint az egy főre jutó, az már

Tehát túljelentkezés volt.

Túljelentkezés.

De akkor önkéntesen, akkor az idősebb korosztály jelentkezett, a fiatalokat miért nem sikerült megszólítani, vagy, hogy látja ennek az okát, vagy ezt a problémát?

A fiatalabb generáció, az már nem ragaszkodik annyira a földhöz, és megszokta már, hogy a boltban mindent meg lehet készen vásárolni, akármilyen szemetet hoznak neki, az szép optikailag, az teljesen biztos, de meg lehet venni, és nem kell érte semmit sem csinálni. Mert ha belegondolok a mezőgazdasági munkák, azok olyanok, hogy egy egyéves program az elejétől a végéig, bármi közbe jöhet. Lehet, hogy valaki próbálta, és a kudarc élmény miatt már nem is akarja többet csinálni. De én például úgy vagyok vele, hogy hiába van kudarc, mindig

Mindig újra kezd

Mindig, tehát szeretem.

Hát, igen látszik, hogy ön ilyen vérbeli mezőgazdasági

Parasztember.

Szakember, hát igen, hogy tudja, hogy az egyik év ilyen, a másik olyan.

Így van, egyik viszi a másikat. Nem szabad egy lábon járni, azt mindenki tudja, tehát a sokféle növény közül, akkor valamelyik úgyis be fog jönni. Tehát, hogyha csak krumplival vetjük be, és mint a tavalyi évben, amikor megfőtt a burgonya a földbe, nem termett, két zsákkal vettem, ugyanannyit szedtem fel, de előtte viszont elég volt egész évben. De ha mindenből vetünk, borsóból, paszulyból, stb., stb, akkor valamelyik úgyis be fog jönni, azt sem kell megvásárolni. Ezt szerettük volna az embereknek is elmagyarázni.

Tehát, hogy sikerélmény az mindenképpen van?

Sikerélmény van mindenképp, persze.

Tehát, akkor az, nagyon fontos, hogy itt önkéntesen zajlott a jelentkezés, és akkor így sikerült tulajdonképpen. A földprogram célcsoportjával kapcsolatban – hogyha már itt tartunk, akkor ugye korosztályban meg van, hogy akkor többségében az 50-60 éves korosztály volt, azért kerültek bele fiatalabbak is?

Kerültek bele igen, fiatalabbak is, bár nem nagy számban. 1, 2, 3, 4, 4 fő, aki 30 év alatt.

Igen, tehát kb. 30 fős volt ez a földprogram, és akkor 4 fő az, aki 30 év alatti, és a nagy %-a pedig az 50-60 évesek közül került ki.

Igen.

Még hogyha jellemeznünk kellene a résztvevőket, még a romák arányát már megbeszéltük, hogy olyan 30 % volt. A termelési ismeretek szintje, tehát, hogy mennyire ismerték a mezőgazdasági folyamatokat?

Az idősebb generációnál ez egyértelmű, ők tudják. Viszont a szociális földprogramban tartottunk nekik képzést is, alapszintű mezőgazdasági képzést.

Igen.

A különböző növénykultúrákról, több részből állt. Konyhakert kialakításából, növényápolás, növényvédelem, kerti szerszámokról, annak a karbantartásáról, illetve a kisállatok tartásáról, és állategészségügyről tartottunk nekik tanfolyamot, és háztartástant.

És háztartástant. És milyen időtartamú volt ez a képzés?

Hú, régen volt.

Hát, csak így kb.

Egy napos volt, amit én tartottam, azt tudom, de a többiek, hát több óra hosszás.

Volt még közben másfajta tanulási lehetőség, vagy ez a képzés volt?

Ez a képzés volt ehhez kapcsolódva, hát persze Önként képezhette magát akár.

Igen, annak milyen keretei, vagy lehetőségei voltak, volt, akihez fordulhattak kérdésekkel, mondjuk, ha ilyen szakmai kérdések?

A jelen, azóta is, tehát én 2011. április óta vagyok itt, mint [bizalmas adat], foglalkozok, én hozzám bármikor, ez minden programba benne is van, és tudják is, hogy hát azért amibe tudok én is segítek, és azért van egy képviselő jelenleg, aki agrárszakember, akik tudnak segíteni, tehát mi tudunk segíteni esetleg.

Aha, tehát jó, ilyen önképzést segítettek elő.

Ha valami kérdésük volt, mert ugye, tehát amikor meg volt a veteményezés stb., utána nekünk még menni kellett ellenőrizni ezeket a földeket, hogy a növények hogy fejlődnek, stb., stb. fotódokumentációt kellett róla készíteni.

Igen, mint minden pályázatban.

Így van, és ott akkor esetleg feltehették a kérdéseiket, hogyha volt.

Aha, aha. Majd erről az ellenőrzésről kérdeznék később egy picit. Most visszakanyarodunk ide, hogy tehát akkor tulajdonképpen az volt a cél, hogy feléleszteni ezt a háztáji gazdálkodást. Milyen egyéb szükségletekre szerettek volna még reagálni, tehát, hogy mi volt az, ami még?

Hogy mit hiányoltak a programból?

Nem, nem, ez is érdekes lesz, hanem mondjuk azon kívül, hogy a falu vezetése szeretne volna ezeket a termelési hagyományokat feleleveníteni, ezen kívül mi volt még az indoka annak, hogy itt induljon egy szociális földprogram?

Munkára szoktatás.

Igen, köszönöm. Még ezen kívül?

Ne legyen annyi elhagyatott terület a településen, a településképet is ugye javítja eleve, mostanában divat lett ez a parlagfű allergia, az se legyen például, hogy ne legyen annyi műveletlen föld, mert azért, ha körbe járunk is a település belterületén még mindig rengeteg műveletlen kiskert van, mint amit már beszéltünk is, hogy hát ugye a gépesítés nehéz, ezért elhanyagolják. A település képet is nagyon le tudja rombolni.

Igen, igen, tehát akkor ez is egy cél volt, hogy ezen is változtatni? Aha.

Igen.

Jó, helyi rendeletben szokták ugye szabályozni a földprogrammal kapcsolatos dolgokat, például hogy hogyan választják ki a résztvevőket, stb., stb. Mióta van ilyen helyi rendelet, esetleg erre emlékszik-e?

Erre nem tudok válaszolni.

Jó, akkor majd ezt [bizalmas adat] megvitatom ezt a kérdést.

Itt van előttem, akik beadták a kérelmet, az a képviselő testület elé lett terjesztve, de itt nem írja, hogy milyen paragrafus alapján.

Elvileg kötelező

Tehát valami helyi rendelet biztos van erre, ami alapján megszabták, hogy mi legyen a minimum követelmény.

De volt egy ilyen a pályázati kiírásban feltétel, hogy helyi rendeletet kellett alkotni, hogy bizonyos időszaktól kezdve, - csak emiatt lettem volna rá kíváncsi, meg hogy mióta vesznek részt, amiről beszélgettünk ott bent, hogy, de megismételné?

[bizalmas adat] tudja, 2011 óta dolgozom itt, előtte [bizalmas adat] dolgoztam, tehát,

Tehát akkor a [bizalmas adat] elmondta, hogy amikor ő 2010-ben [bizalmas adat], akkor ő szorgalmazta ezt a programot, 2011-ben beadták, és 2012-ben lett megvalósítva. '11-ben kezdődött és '12-ben futott ki tulajdonképpen a program. Utána további pályázatok kerültek beadásra, ezzel kapcsolatban tudna egy pár szót?

Azokról én nem tudok, valami pavilonos volt, ha jól emlékszem, mert énrám zömmel a Start munkaprogramok, tehát a foglalkoztatás tartozik hozzám, igazából maga konkrétan a kert, ami a fő volumenem nekem.

Igen, igen, meg mindig, amikor az emberekkel kell foglalkozni, úgy látom, hogy az.

Így van, így van.

Az ilyen építkezési dolgok,

Anyagbeszerzéstől kezdve, vetőmagrendelés, bármi, tehát minden én hozzám tartozik igazság szerint.

Aha, jó, és akkor – csak azért, hogy meg legyen, és akkor már a 2010-es időszak előtt is volt földprogram, arról majd [bizalmas adat]-t kifaggatom, hogy ő hogy emlékszik, hogy hányszor, meg hogy.

Meg hogy a testület milyen határozatokat hozott, azt talán ő tudja. Én konkrétan a helyi résszel foglalkozok.

Jó. Akkor azokra a kérdésekre koncentrálunk, amelyek inkább ehhez kapcsolódnak. Mekkora területen gazdálkodnak – az is elhangzott ott benn, de ha itt meg tudná nekem ismételni – a földprogram keretén belül, - tehát van ugye, a - most egy kicsit ismételünk.

Az önkormányzatnak 2,5 hektár kukoricaföldet biztosított a lakosok részére, illetve a kertjeiket megművelték, azok ilyen 50-100 kadrátos kiskertek.

Kiskerteket művelnek. És akkor esetleg állattartás is van. Milyen tevékenységek voltak ebben a 2012-es programban?

Volt állattartás is, csak most nem tudom, hogy az a „Minden gyerek lakjon jól” vagy ez volt? Mert akkor volt emlékszem a csirke, tyúk, illetve kacsá, napos kacsá osztás is. Csak most nem tudom, hogy melyikbe volt.

Tehát hogy az a „Minden gyerek lakjon jól”-hoz kapcsolódott vagy ehhez kapcsolódott? És akkor ugyanezek a családok kapták, vagy mások is kapták, esetleg ezekből lehetne.

Ugyanezek.

Ezek a családok kapták ezeket az állatokat.

Azok bővebben kaptak, akkor szerintem, lehet, hogy a „Minden gyerek lakjon jól”.

Aha, tehát ebből arra következtetünk, hogy a

Tehát volt átfedés a kettő között.

De hogy mások is kaptak, nem csak ebben a programban részt vevők. Kb. egy-egy család mekkora mennyiségű állatállományt kapott, emlékszik-e?

Hát úgy emlékszem, hogy tán 10 csirkét, meg 10 kacsát, többféle kombináció, variáció lehetett. Nem is tudom, tyúkból kapott 10-et, 20 izét, csirkét kapott. Tehát lehetett választani, többféle, „A”, „B”, „C”, „D” variáció, 10 tyúk 5 kiskacsa, 20 csirke 10 kiskacsa, tehát ilyen többféle, és abból lehetett kiválasztani,

hogy melyik variációt szeretnék, aha, jó.

Így van. És akkor most jelenleg is van ez a program.

És akkor van, ebben a 2012-es programban, - hogyha visszatérünk erre, akkor van a kiskerti, amit mondott, hogy ilyen 50 kadrátos kis kertekben dolgoznak. Ott mit termelnek? Ez is ismétlés, mert bent már megbeszéltük, csak hogy meglegyen.

Konyhakerti zöldség növényeket.

Igen, úgy emlékszem, hogy borsó,

Ja, konkrétan?

Aha.

Hagymát, zöldbabot, uborkát, répát, petrezselymet, céklát, tököt, karalábét, borsó, retek, mák, burgonya, paprika, paradicsom.

Szuper, oké. És akkor a szántóföldön pedig kukorica?

Ott kimondottan csak kukorica, ugye a kisállattartáshoz egy kis segítség.

Igen, és akkor létszámot tekintve pedig ugye úgy volt, hogy 28-an voltak a kiskerti termelésben,

Így van, és ha jól emlékszem 8 fő

8 fő

a kukorica földön

Tehát a 2,5 hektárt, azt 8 fő művelte, igényelte, és akkor erről egy pár szót mondana, hogy ez, hogy zajlott le? Hogy történt? Ismétlés megint.

Az önkormányzat a saját területéből kimért 2,5 hektárt, azt ugye az önkormányzat saját részére felszántotta, megboronázta, megműtrágyázta, bér munkába be lett vetve, fémzárolt vetőmagot vásároltunk hozzá, utána mikor tudtuk, hogy hány személy fog az adott területeken lenni, akkor kimértük a területeket egyenlő arányba, és utána pedig sorsolás útján kiosztottuk az emberek között a területeket.

A területeket, igen. És akkor, de a 8 fő az átfedésben van a 28-al.

Átfedés van, viszont van, aki nem kérte a kertjét.

Nem tudjuk pontosan, de hogy van közte átfedés. Ezért mondjuk azt, hogy ebben a szociális földprogramban egy olyan 30-32 fő körüli

Hát igen, olyan 32 fő körüli

32 fő körül vettek részt, tehát a teljes létszám. Aha, azt nem tudjuk, hogy a korábbi időszakban, még a korábbi polgármester, - mert akkor ön [bizalmas adat] volt, azt nem is kérdezem, hogy ott mekkora létszám volt. Ja, és most újra pályáztak?

Így van. 50 család részére 1500 db kis csirke illetve táp, akkor gyógyszer, ez a kakasos por, ami bélgyulladásra való, etető, itató, amit megpályáztunk. Jelenleg voltunk már kint felmérni, hogy a kérelmek alapján, hogy megfelelnek-e az állattartásnak az adott területek.

Aha, akkor csak egy másodperc, - tehát ez az a program, ami 2015-ben lett megpályázva, igazából a hallgatók most a 2012-es programot kutatják, vagy abban interjúznak, de már ez is elindult, csak itt még nem történt meg a csirkéknek a kiosztása, ezért döntöttünk amellett, hogy a 2012-es nomenklatúrában

De ez is folyamatban

Ez is folyamatban, tehát akkor a létszám nőtt, ha jól érzem, hogy akkor 32-ről 50 főre.

50 főre pályáztunk, de, tehát úgy néz ki jelenleg, de ezt nem kell 100 %-ra venni, mert még folyamatban van, 3 jövedelemigazolás hiányzik, hogy kb. 45 fő lesz erre alkalmas, erre a programra.

Programra, de akkor mindenképpen azt látjuk, hogy nőtt ez a létszám?

Igen.

Mi ennek az oka?

Hát pályázatra kb. 80-90 fő adta be azért az igényét, csak sajnálatos módon egy része, egy minimális része az a jövedelmi viszonya miatt esett ki, mert meghaladja a pályázatban követeltet. Többsége viszont amiatt, hogy nem is rendelkezik semmivel.

Aha. Tehát akkor először is azt látjuk, hogy többen pályáztak, mint a korábbi programban, mert ott ugye 8 elutasítás volt, 32-en bennmaradtak, tehát ott 40-en pályáztak, akkor most megduplázódott a pályázók aránya. Most is ugye ugyanaz a kritérium, hogy az öregségi nyugdíj 150 %-a, - ha jól értettem, és akkor itt jön a kérdés, hogy akik nem kerültek be a 45 fő felett, akkor ők egyrészt emiatt, hogy magasabb a jövedelmük, másrészt meg, hogy mivel kellett rendelkezni ahhoz, hogy bekerüljön valaki?

Hát az állattartáshoz alapvető feltételekkel rendelkeznie kellett. Tehát kellett egy zárt udvarral rendelkeznie, illetve hogy konkrétan csirkékről van szó, tehát tyúkóllal és takarmánytároló helyiséggel kellett volna rendelkezni. Sajnos sok helyen egyik sem volt meg, vagy hiányos volt, nem volt megfelelő az állattartásra. Ezt helyszíni szemlén rögzítettük, és ez dokumentált.

És akkor nem, aha. És milyen családok voltak, akiknek ez így nem sikerült?

Romák.

Igen, aha.

Mert általában arra szoktak hivatkozni, hogy ők bértartásba szokták kiadni, amúgy eladják.

Aha, tehát ez volt a félelem.

Régebbi programok kapcsán, más típusú programok kapcsán volt tapasztalatunk, azzal a fedő sztorival adták el potom pénzért ezeket a segítségeket, - tehát 3000 forintért adták el a tápot csirkéstől, mindenestől, hogy bértartásba van „X” „Y”-nál.

Aha, aha

És közbe meg láttam, mikor chipset vett belőle meg kólát, ahelyett, hogy levágta volna. Volt olyan hölgy, aki nekem azt mondta a 10 tyúknál, hogy azért adta el 3000 forintért, mert nem tud tyúkot kopasztani, mert városi. Megkérdeztem, mondta, hogy [bizalmas adat]-ről jött a 10.-ről, kiderült, hogy [bizalmas adat] külvárosából jött, tehát mondtam is neki, hogy hát azért már a 10.-en már megtanultál volna csirkét pucolni. És a chipsből a gyerekei, és az egészségi állapotuk viszont emiatt rosszabb is a romáknak, ha belegondolunk, hogy nem étkeznek egészségesen. Nem esznek elég zöldséget, gyümölcsöt, húst,

Hanem inkább az olcsó

Igen, az olcsó, gagyi dolgokat eszik.

Aha.

Miközben ugye most is ugye lehet mindent csinálni, szörpöt, meg ilyenek.

Szóval, akkor főleg emiatt estek ki, akik

Főleg emiatt, mert alkalmatlanok az állattartás feltételeire.

Most ebben a következő programban volt esetleg lehetőség képzésre, vagy valamilyen felkészítésre?

Lesz is, így van, lesz is.

Ezt tudjuk már, hogy milyen lesz? Egy napos, két napos, milyen témában?

20 órás lesz, ha jól emlékszem, és akkor ebbe megint lesz háztartástan, állategészségügy, meg az állattartásról egy ilyen alap.

Akkor növekedett a képzési óraszám is, ahogy így folyamatában. A – mit is akartam kérdezni, ja, igen, a mostani, az új - van még egy pici időnk? Mehet?

Megnéztem hány óra van.

Mert én is figyelek, hogy a legfontosabb kérdések nehogy kimaradjanak, legyen még rá idő. Még azt akartam kérdezni, hogy az új programban, tehát ahova 45 főt vontak be

Valószínű, igen.

Ott mennyire vesznek részt azok, tehát a régiek, akik a 2012-es programban is részt vettek, ha így végig gondolja?

Van egy pár személy, aki ugyanabból van.

Vagy akkor inkább úgy kérdezem, hogy mennyi az új?

Több az új.

Több az új? Tehát mondjuk a fele?

Több mint a fele

Több mint a fele, akkor mondjuk egy olyan 30 fő mondjuk akár?

Inkább 35.

És a mostani garnitúrának az összetétele korban hasonlóképpen alakul, mint a régi csapatnál, vagy ott már fiatalabbak?

Nem, ezek már fiatalabbak.

Már fiatalabbak, tehát akkor bekerültek a, bejöttek. Mi az oka annak, hogy így fiatalodik a csapat? Mire gondol, hogy miért jelentkeztek most fiatalabbak is?

Szerintem meg szeretnék azért próbálni, van egy olyan generáció, hogy meg szeretné próbálni.

Aha, aha. Esetleg látták az előző csapatban?

Pozitív példákat láthattak a településen, azért, akik önellátásra törekszenek azért kicsit azért jobban élnek, tehát nincsen napi gondjuk annyira.

Akik benne voltak az előző programba?

Akár vagy egyéb programon kívüli emberek is.

Aha

És hátha azért, pozitív.

Tehát látják a mezőgazdasági termelőket maguk körül, és akkor ez változtatta meg a hozzáállásukat, aha. Lehet-e egy olyat kérdezni, hogy azok a családok, akik részt vettek

a földprogramban, azoknak esetleg változott-e a jövedelemszerzési, vagy megélhetési stratégiája, tehát mondjuk a program hatására?

A program hatására annyi, hogy ugye megtermelték maguknak a zöldséget, de aki eddig nyugdíjas volt, az most is nyugdíjas. Aki közfoglalkoztatott jelenleg is közfoglalkoztatott, tehát így nem változtatta meg a foglalkoztatást.

Tehát nem változtatta meg, és a megélhetésén

A megélhetésén javított egy kicsit.

Aha, aha, de a módszereiket, vagy ezeket a túlélési stratégiájukat, azt nem változtatta meg. Jó. A program során, ugye mindig meg van, hogy egy adott létszámmal indul el egy program, van, szokott-e lenni lemorzsolódás, vannak-e ilyen jellegű problémák?

Nem szokott.

A 2012-esben nem volt egyáltalán.

Nem.

Most meg még nem tudjuk, hogy mi lesz, mert ez még most indul. Ennek az új programnak van növénytermesztő része, vagy ez csak teljesen állattenyésztő?

Ez csak teljesen állati.

Aha, az 1500 csirke, és kész.

Így van, meg ugye párhuzamosan folyik a „Minden gyerek lakjon jól”, ott már a vetőmag csomagokat kiosztotta az idei évben, tehát azt ők már lefedik, tehát nekünk már főleg még egyszer vetőmagot adni, inkább egyszerűbb kisállatokkal támogatni az igénylőket.

A „Minden gyerek lakjon jól” programból így hány család részesül, lehet ezt?

Hú, abból nagyon sokan. 80 család biztos.

80 család. Azt lehet tudni, hogy kb. hány család él a településen, hány háztartás?

Hát 500 valahány lakott ingatlan van.

Hát a lakosság számot, azt ugye az elején megmondtuk, akkor kb. 500 ingatlan van, akkor lehet, hogy kb. annyi háztartás is, és akkor abból 80 kap most ebből a „Minden gyerek lakjon jól” programból. Ott milyen kritériumok szerint?

Hát ott is a jövedelem alapján, illetve az, akinek, tehát, hogy „Minden gyerek lakjon jól”, akinek gyereke van.

Akinek gyereke van.

És támogatást kap az önkormányzattól, tehát családi kedvezményt.

Jó. Mennyire voltak motiváltak azok az emberek, akik végül is bekerültek a programba abban, hogy aktívan megcsinálják ezt a földprogramot?

Végül is meglepő módon aktívak voltak, tehát próbálkoztak vele olyanok is, például a roma lakosság is próbálkozott, akinek soha nem volt felszántva a kertje, megpróbálta. Már ő is tapasztalatát, hogy a roma lakosság elhagyja még a romát is.

Hát 10-en mégis csak beindultak

Hát megpróbálták, persze, semmi gond

Volt probléma? Sikeresen végig csinálták a programot?

Végig csinálták több-kevesebb sikerrel.

Milyen problémák voltak esetleg az ő körükben? A kevesebb siker az mit jelent?

Hát ugye ezt még mindenkinek tanulni kell, a megfelelő vetési időtől kezdve, az öntözés vagy bármi, tehát annyi buktatója van a növénytermesztésnek, illetve itt a közbiztonság kritikus helyzete.

Aha, hogy ellopták a termékeiket.

Így van, tehát a cigányokat sem kímélték.

és nekik mivel ott laknak közvetlenül

Közvetlenül, és kerítés se úgy van, tehát a megfelelő vagyonvédelem sincs úgy biztosítva, ezért ugyanúgy.

Ezért ők rosszabbul jártak.

Meg, igen.

Aha, aha. Van-e valamilyen kapcsolat – még azt akartam kérdezni, bocsánat még egy kérdésem volna, hogy volt-e esetleg konfliktus abból, hogy esetleg, aki kimaradt, létszám feletti, hogy elfogadják-e?

Nem, nem volt. Tudomásul vették, hogy hát miért nem voltak alkalmasak erre a pályázatra, és ennyi.

És ennyi, és van erről, esetleg beszélnek erről, hogy akkor majd változtatnak a közeljövőben, vagy tervezik, hogy akkor ők is megépítik a szükséges feltételeket, hogy bekerüljenek, vagy így lemondtak róla?

Nem, tehát volt azért, helyszíni szemlére azért ki kellett mennünk, ugye rögzíteni kellett, hogy meg van, hát volt, aki azt mondta, hogy és ha most nekiálllok tyúkólat építeni, hát már arról lekéstél – mondom.

De lehet, hogy egy következőre?

A következőre akár, mert ha látja azt, tehát tényleg megvannak a feltételek, és tényleg segíti az önkormányzat, bárki, a település lakosságát és látja, ő is úgy gondolkodik, hogy még van egy évem rá, hátha én is bele fogok férni, ha ezeket az alapkövetelményeket, amik nem olyan nagy kérések teljesíti.

Aha, hát akkor a pályázat nagyobb száma mégis csak mutatja, hogy valami változás, mégis csak, vagy mutathatja ezt. Tartják-e, - amikor vége van egy ilyen programnak, mondjuk a földprogramnak, amikor vége volt, ezzel a 28 emberrel, tartják-e, tartották-e utána velük valahogy a kapcsolatot? Kellett-e vagy volt-e ilyen szándék?

Nem kellett.

Nem kellett, tehát akkor nem volt?

Tehát lezárult a program ugye, le van dokumentálva, amit le kellett, és utána ennyi volt.

És ennyi volt. Gerjesztett-e valamilyen közösségi életet ez a szociális földprogram?

Nem.

Tehát, hogy jobban összejártak, vagy másképp kapcsolódtak egymáshoz, akik benne voltak?

Nem. Semmi nem változott.

Nem? Az önkormányzat részéről volt valami kezdeményezés, hogy valami klub induljon, tapasztalatcsere?

Hát lett volna egy olyan, hogy ősszel például a terményekből tartsanak egy bemutatót az éttermünkbe, kinek mi termett, de nem lett belőle semmi.

Nem jelentkeztek, vagy?

Nem jelentkeztek.

Tehát meg lett hirdetve?

Hát ilyen szóbelileg lett róla beszélve, hogy itt szembe van ugye az egykori pártház, hogy akkor esetleg, hogy mutassák be, hogy ki milyen eredményeket értek el, de annyiba maradt, befulladt.

Ennek mi lehet, tehát, hogy mondjam? Mi az oka, hogy ezt így nem sikerült összehozni?

Az emberek fásultsága, az biztos. Tehát már nincsenek olyan nyitottak az emberek, mint régen. Akkor ugye gondolom, akinek kudarca volt, az nem akart vele büszkélkedni, hogy neki csak ekkora karalábéja van.

Hát, igen.

Meg gondolom addigra már fel is élték egy részét.

Mire eljött volna a bemutató, addigra megették.

Így van. Tehát azért ez nem olyan hatalmas területekről vannak szók, amit ne lehetne felélni.

Aha. Most lenne egy olyan blog levél – megpróbálkozom, mert hátha, úgy látom, hogy elég sok mindenre van rálátása így a falun belül. Az önkormányzatoknak korábban inkább olyan szerepe volt, hogy különböző szolgáltatásokat nyújtott a lakossága számára.

Így van, régen volt a GAMESZ, az arra volt.

Hát, az is, meg, igen.

Az gazdasági, műszaki szolgáltatás volt.

Meg igen, a szolgáltatás alatt azt is értjük, hogy biztosítja, hogy tanulhassanak a gyerekek, egészségügy, tehát hogy így szolgáltat dolgokat. De azt mondják, hogy mostanában kicsit változtatni kellene ezen, vagy sokan váltanak, hogy vállalkozó jellegű önkormányzatok kezdenek kialakulni, mert, hogy ugye például a foglalkoztatás is, nagyon sokszor, tehát nem jönnek a vállalkozók, akkor maga az önkormányzat elkezd vállalkozni, és különböző dolgokba fog bele. Tehát elindult egy ilyen folyamat. Mennyire

érzi, hogy ezen a településen is elindult volna ez a dolog? Tehát az önkormányzat részéről.

Az önkormányzatnál vagyok már [bizalmas adat] éve. Mindenféle pályázatban, ami legalább az önellátást fejlesztené, mindenbe részt vettünk eddig még. Kezdve itt a kertészettől, drótfonó, térkő gyártó, tehát rengeteg ilyen dolgot, amit már ha a saját részére megtermel, és nem mástól kell megvenni, már azzal is jól jár. Illetve a felesleget, majd a későbbiek folyamán, amikor már rendbe szedtük ugye a saját portánkat, utána esetleg más önkormányzatokkal lehet üzletelni, mint termelők. Van, amit ők, nekünk arra van szükségünk, nekik erre, hátha összejön.

Tehát megindult egy ilyen változás a gondolkodásmódban a pályázatok útján.

A pályázatok útján próbálja az önkormányzat felszerelni magát annyira, hogy mindenféle irányba tudjon majd mozdulni, tehát nem egy speciális irányba, hogy mondjuk csak mezőgazdaság, hanem mint mondtam volt, hogy seprűt kötünk, drótot fonunk, térkövet gyártunk, beton oszlopokat, sok mindent.

Aha, és ezek tartósan megmaradtak ezek a kezdeményezések?

Régóta.

Működnek most is?

Jelen pillanatban is működnek

El tudná mondani, hogy most akkor milyen kezdeményezések maradtak fenn és működnek most is, és milyen módon? Tehát a drótfonó meg a térkő gyártó, az hogy áll most?

Jelen pillanatban is ezek mind működnek.

Igen.

Most is.

Tehát akkor pályázatból

Megvettük a gépeket hozzá, illetve az anyagot kezdésnek, azóta ugye már az önkormányzatnak saját pénzből kell ezt kigazdálkodnia. Természetesen közfoglalkoztatottak bevonásával, akiket kiképeztünk. Például a télen volt, amikor például seprűkötő tanfolyamot szerveztünk, mert nem konkrét tanfolyam volt, hanem felvettünk két embert, aki direkt ezzel foglalkozik, és megtanította a közfoglalkoztatottakat váltásba, mert 5 fővel kötötték a seprűket, esetleg hogy otthon is tudjanak önmaguknak kötni, illetve hogy majd piacra, hogy magukat jobb helyzetbe hozzák.

Jobb helyzetbe hozzák, igen, és akkor meg vannak a gépek

Igen, és következő évben pedig most már a kosárfonást tervezzük a télire, hogy télen is le tudjuk az embereket kötni.

Tehát van egy épület, ahol vannak gépek, amit megvásárolt az önkormányzat, és akkor téli időszakban seprű, meg most már jövőre kosárfonás fog zajlani.

Jövőre kosárfonás, így van.

És akkor azt értékesíti az önkormányzat?

Először saját célra, és a felesleget értékesíti.

Aha, tehát, hogy hazavihették azt, amire szükségük van.

Tehát az úgy volt, hogy mindenki, aki kötötte, - többfajta seprűt kötöttünk, mindenki az elsőt, azt mind hazavihette, az volt vagy 5 fajta, azért 5 seprű csak volt ott. A közintézményeket ugye el kellett látni seprűvel. Iskola, óvoda, stb., meg még a piacra is vittünk egy jelképes áron.

Tehát, hogy elkezdődött az értékesítése.

Így van.

Ez a seprűkötés nekem azért szívügyem, mert én nem mindig dolgoztam az egyetemen, korábban civil szervezetben dolgoztam, és az első projektem egy seprűkötő képzés volt, és rendesen egy műhelyt kialakítottunk, és dolgoztak 12-en – de ez nem ide tartozik, csak.

E miénk az nem volt ennyire komoly, hanem jött 2 kézműves [bizalmas adat]-ről, akik megmutatták, hogy hogy kell kötni különböző fajta, típusú seprűket, és akkor váltottuk, két hetente váltottuk az embereket – ez tél folyamán volt, hogy mindenki hagy tanulja meg, vegye hasznát, aki akarta, mert volt olyan, aki nem akarta. Akkor azt kihagytuk belőle, és akkor úgy cserélgették egymást. Utána egymásnak, amikor vége volt a tanfolyamnak, akkor viszont még volt időnk, meg cirkunk is volt, amit megtermeltünk.

Ezt akartam kérdezni, hogy ki termelte az alapanyagot?

Magunknak termeljük, jelenleg is van vetve.

Hány hektáron?

Nem hektáron, ezer m²-en, az elég.

Az az önkormányzaté?

Az önkormányzaté.

Közmunkások művelik?

Közmunkások művelik, így van, de az egy külön téma. Tehát utána meg ők tanították a másikat, hát mikor már a kézművesek elmentek, tehát ők mutatták meg.

És van ez a seprűkötés, és akkor említette ezt a térkő készítést?

Térkő, oszlopgyártás, járdalap

Az van most is?

Jelen pillanatban is, igen, azt folyamatosan gyártjuk. Az önkormányzat például most is vett új épületet, azt fogjuk felújítani. Ahhoz drót kell, betonoszlopok kellenek, rengeteg hely van, ilyen régi, például kerítések, amiket fel kell újítani. térkővet gyártunk, piacteret fogunk belőle. Járdákat burkolunk a térkövekből. Járdalapokból pótoljuk a régebbi elhasználódott járdákat.

És ebben is a közmunkások dolgoznak?

Így van.

És akkor ez, hogy működik? Hogy felvesznek egy szakembert, aki irányítja az ő munkájukat?

Igen.

A gépeket beszerzi az önkormányzat.

A gépeket ugye már beszereztünk már régebbi programokba.

Pályázati pénzből

Pályázati pénzből, természetesen. És akkor kötelező ugye kőművest például alkalmazni, ugye, mert általában kőműves már a fiatalabb generációban nincsen, hanem már olyanok vannak, akik már nyugdíj előtt vannak 1-2-3 évvel, akiket már nem alkalmaznak, és így.

És ők viszont eljönnek ide mesternek.

Ők igen, máshova már nem tudnak szegények elmenni, mert már öregek.

De itt viszont jók.

Itt igen, meg burkolót alkalmaznak.

Szuper. És akkor van ez a kettő, és van-e még ilyen kis vállalkozási jellegű tevékenysége az önkormányzatnak.

Hát, jelen pillanatban, most konkrétan ma a kőművesek tyúkólat építenek. Tehát abban gondolkozik az önkormányzat, hogy tojó tyúkokat szeretne majd beállítani. Akkor nem is jól mondom, kettő épületet

Vállalkozna állattartásra?

Így van. Tehát kettő épületet vettünk, az egyikből majd ilyen tyúktartást szeretnének, alaphoz csak 150 tyúkkal kezdenének elsőnek, és hogy tésztát készítsenek, illetve

tojásból

tojást, friss tojást

Illetve azt felhasználva. Tehát akkor egy tésztakészítő dolog is kinézőben van

Igen, mert sok földje van bérbe adva az önkormányzatnak, abból valamennyit visszakérne, megtermeli a takarmányt saját magának, gépeink, eszközeink meg vannak hozzá a termesztéshez, és akkor visszaforgja végül is.

Mekkora földje van az önkormányzatnak?

Nem tudom.

Mert, hogy ugye sok önkormányzat azzal a problémával küzd, hogy nincsen, vagy nagyon kicsi.

Sok.

Tehát akkor itt [bizalmas adat] környékén van.

Biztos. Nagyon sok.

Megbecsülné esetleg?

Majd a polgármester

Majd a polgármester, jó.

Nem akarok butaságot mondani.

Tehát akkor elindult egy ilyen profilváltás, ez lenne az, hogy kicsit ilyen vállalkozóbb szemmel kezd gondolkodni az önkormányzat.

Hát azt szeretné az önkormányzat, hogy ilyen önfenntartó, hogy ne mindig mástól várja a segítséget, hogy jöjjön valahonnan a támogatás, meg jöjjön ide valaki és csinálja, meg vegyük meg valahonnan, hanem ha önmagának itt meg tudja csinálni helyben, akkor megcsinálja, kijavítja.

Tehát a vállalkozások is olyan jellegűek, hogy térkő saját magának

Saját magának felhasználja a faluban,

Embereket foglalkoztatni.

Embereket foglalkoztatunk vele. A téli közfoglalkoztatást, azt elég nehéz lefedni, a téli közfoglalkoztatást, ugye a mezőgazdasági dolgok már kihullanak olyankor, ezek a kültéri betonozásos dolgok például, azok is kihullanak, próbálunk olyanokat, hogy télen is tudjuk foglalkoztatni az embereket, ne az legyen, hogy mondjuk fél évig foglalkoztatjuk őket, amíg mondjuk kapálni kell aztán mehetek dolgozókra, hanem, hogy télen is, azért csak javít valamit az életkörülményeiken ez a kis pénz is.

Aha, és milyen egyéb ilyen – mert ezeket ugye úgy hívjuk, hogy innovatív dolgok, tehát újszerű vállalkozási tevékenységek. Van-e még ezen kívül olyan kezdeményezés, amiben gondolkodik az önkormányzat? Ezeken túl, amiket most így elsorolt.

Turisztikára gondolt még.

Például az is.

Tehát, az, amiket így beszéltünk, csak így említés szintjén, hogy ugye a [bizalmas adat] kastély is fel lesz újítva.

És az is lehetne egy kitörési pont

Az is lehetne kitörési, a művelődési ház is, az is most lett felújítva, direkt ezért, hogy a turisztikát fejlesszék.

Meg akkor a [bizalmas adat]túra áthelyezés is, a városba be, hogy ne kerülje el a, meg akkor az a, van, akkor ahogy hallottuk, ahol a falu szélén ahol a híd pénzt szedték.

Ez a település egy borzasztó régi település. Tehát turisztikailag fel lehetne fejleszteni, tehát van jelenleg is, ha jól emlékszem 40 fős szállónk is

Igen?

Igen.

És az működik?

Működnek.

Táborokat?

Táborok is szoktak lenni, például ott szembe nem olyan régen fafaragó művészek voltak, a hét vezér szobrát csinálták. Lenne itt mit csinálni, csak pénz nincs. Van egy vár itt nem messze tőlünk, [bizalmas adat] méter.

Vár?

Igen.

És annak vannak még maradványai?

Fel kellene tární.

Fel kellene tární.

Elkezdték, visszatemették. Tehát ez nagyon híres település volt ez amúgy helyi viszonylatban, a környékben.

Tehát ebben is lehetne gondolkodni. Van-e még olyan ötlet, vagy gondolat, ami még így az önkormányzatnál dolgozók fejében mozog ilyen innováció?

Hát biztos van az önkormányzat dolgozóinak fejében, nekem így konkrétan nincs.

Jó. Akkor láttuk, hogy volt ez a változás, tehát ahogy kicsit így vállalkozóvá válik az önkormányzat. Ebbe a folyamatba, hogy illeszkedik bele a szociális földprogram, vagy ehhez hogy illeszkedik?

Hát az önkormányzat is példát mutat végül is vele, hogyha önellátó, akkor az embereket is ráveszi arra, hogy igenis érdemes foglalkozni valamivel, mert az ő gyerekeiket etetjük konkrétan mink is, ezzel a kertészeti dologgal például, megtermeljük, itt a községnek a közkonyháján használjuk fel. Ott megadják, hogy ők nekik mire van egy éves szinten igényük, és az alapján tervezem én is meg, hogy mégis miből mennyit vetünk.

Igen. Vagy a földprogramba, vagy ugye a közmunkásokkal a Start programba, ugye, mert a kettő az ugye, tehát együtt van ez a kettő, összefolyik, vagy csak a földprogram termeli meg a konyhának a ?

A mezőgazdasági Start munkaprogram

A mezőgazdasági Start munkaprogram, az termeli meg a konyhára.

Így van. Plusz még a cirkot.

A földprogram az pedig a kukoricát.

Volt

Volt régen.

Most nincs, most pedig állat lesz.

Most állat lesz. Igen. Jó. Önnek mi a véleménye erről a változásról, hogy elindult ebbe az irányba az önkormányzat, hogy új dolgokat próbál kitalálni, próbál vállalkozni, hogy lehetőséget adjon a lakosságnak. Mit gondol erről?

Hát ez mindenképpen pozitív. Tehát, hogy az ügyben, hogy látják, hogy az önkormányzat is próbál nekik segíteni, azokon, akik tényleg akarják, hogy segítsenek rajta. Ugye ezekkel a pályázatokkal, hogy én is foglalkozom ezzel a pályázatok írásával, hogy én is segédkezek

benne, hát nagyon sok munka van vele, és nagyon sok embert leköt, hogy segítsünk valahogy rajtuk. És reméljük, hogy pozitívan hat vissza. Hát sajnos van egy réteg, akinél akármit csinálunk, úgy se fog pozitívan visszacsapódni ez a dolog, de hát azok az együttélésre amúgy is alkalmatlanok.

De hát a lassú változás látható.

Sajnálatos módon negatív változás.

Negatív változás is van, ezt is, illet?

Én nem tudom, ez a falu 10 év alatt borzalmasat változott. Már beszéltünk is róla, hogy ugye [bizalmas adat] voltam, és [bizalmas adat], nem az én falum lett.

Aha, tehát [bizalmas adat] 5 évvel ezelőtt, addigra nagy változás következett be?

Nagy változás. Rengeteg. Elköltöztek rengetegen. Jelenleg is, tehát most is, tehát akik pozitív példái lehetnének a településnek, azok elfele mennek innen.

Tehát, hogy egyfelől van egy ilyen folyamat is, és az önkormányzat megpróbál ez ellen dolgozni.

Hát, próbálna.

Aha, aha, meg ön is, persze csak az önkormányzat részeként.

Így van.

Egy picit arról kérdezném, hogy a földprogramnak is voltak ugye, hát a vezetésében emberek, akik az irányításban tevékenykedtek, [bizalmas adat], és még kik voltak, akik így együtt dolgoztak?

Aki az adminisztrációban

Volt egy adminisztrátor, igen.

Meg a műszaki osztálytól voltak, ha jól emlékszem, azt hiszem azért ők is segítettek ebben.

Igen, tehát akkor 4-en dolgoztak ebben?

Hát igen, kb.

És a műszaki osztályosok, ők mit csináltak?

Ő segített [bizalmas adat] a kivitelezésben.

Tehát [bizalmas adat] irányította, és voltak még segítségek.

Így van. Plusz még, tehát a háztartástanba ott az idősek klubjából vontuk be az ottani vezetőt, aki tartott előadást, ezeknek az embereknek a képzését.

Igen, ezt akartam még kérdezni, hogy akik benne dolgoztak ebben a szociális földprogramban, azok főleg helybeliek voltak, vagy valamilyen más településről is?

Nem, kizárólag csak helybeliek voltak.

Csak helybeliek. aha.

Azért próbálunk mindent úgy megoldani, hogy azért csak helyi szinten.

Helyi forrásokkal, aha. Hogyan tartották egymással a kapcsolatot a dolgozók, tehát az a 4 ember? Voltak-e ilyen team ülések, vagy nem tudom.

Természetesen voltak megbeszélések, ütemtervet kellett ugye készíteni, hogy mikor mi következik.

Milyen gyakran ültek össze megvitatni a kérdéseket,

Kivel, hogy. Volt, akivel napi szinten beszélgettem, volt, akivel 2-3 naponta

Aha, és az egész csapat?

Egybe? Két havonta.

Akkor miről volt szó egy ilyen beszélgetéskor?

Értékelés, hát hogy minden fázisban azért értékelni kellett ezeket a dolgokat. Hogy hányan nyújtották be, akkor hol mit csináljunk, stb.

A családokkal ki tartotta főképpen a kapcsolatot?

Főképpen [bizalmas adat].

Igen, ez elméleti kérdés volt, már én tudtam a választ is rá. A családokkal milyen formában [bizalmas adat] a kapcsolatot, tehát milyen gyakorisággal?

Személyesen.

Személyesen.

Természetesen igény szerint, hát az elején még viszonylag elég sűrűn, tehát a felmérésekkor, amikor a területet felmértük, akkor persze lement hamar, de utána már ugye ellenőrizni kellett a szántást, hogy ki hogy szántott, hogy például hogy van kiszántva nekik, milyen a talaj. Veteményezéskor, akkor elég sűrűn viszonylag, ugye mert egymást követik a veteményeknek vetés sorrendje.

A sűrű az mit jelentett, hogy hetente, havonta?

Hetente.

Hetente kb.

Hát mire minden emberhez azért [bizalmas adat], közbe még pluszba a saját munkáját is elvégzi, azért az elég volt. És utána még úgy év közben volt, amikor már a termés is látható volt, még akkor tartottunk egy ilyen ellenőrzést, hogy mégis na, kinek hogy sikerült.

Ellenőrzés az hányszor volt egy évben, tehát ami kint volt?

Már konkrétan, hogy ellenőrzés

Hát amikor fotókat [bizalmas adat]

Hát dokument, ez folyamatos volt

Folyamatos volt, tehát mindig ellenőrzés történt, mert mindig meg lett nézve, hogy a

Ha amikor a traktort elküldte [bizalmas adat] „X” helyre, akkor utána én úgy is elmentem megnézni, hogy hát kiszántotta-e, meg milyen munkát végzett, tehát így folyamatába volt, hogy.

Aha, jó. Milyen nehézségekkel kellett megküzdeni a kapcsolattartás során? Vagy könnyű volt?

Nem volt probléma itt a kapcsolattartással, tehát zömmel, tehát nem egy nagy falu ez, ismerjük nagyjából egymást, könnyű kapcsolatot, találkozhatunk bárhol, az utcán is azért úgy tudtunk időpontot, hogy ők esetleg mikor vannak otthon. Úgyhogy nem volt probléma belőle.

Jó. És volt-e olyan rendszer, alakult-e ki a földprogramban, hogy esetleg akik jól teljesítettek azok jutalmat kaptak, akik meg esetleg nem tartották a szabályokat, ők valamilyen büntetést, valamilyen következménye volt?

Szankciókat nem alkalmaztunk. Viszont, mint itt a cigány lakosságnál is van, akkor megfigyeltük, hogy ő ügyes, akkor bevontuk őt a közfoglalkoztatásba is, mert valószínű, hogy akkor itt is ügyes lesz.

Aha, tehát a jutalom az volt, hogy közfoglalkoztatásban is kapott lehetőséget, kvázi az volt a jutalom.

Igen, mert amíg nem ismerünk valakit, nem mondhatjuk arra, hogy alkalmatlan. Ki kell próbálni. Mindenkit. Nekik volt egy ilyen oldalága, hogy igenis én kertészetbe esetleg helyt tud állni, nem csak ott.

Tehát itt tudtak bizonyítani?

Igen, igen.

és akkor ezt

Tehát tud kapálni például amikor kellett

És akkor van egy ilyen továbblépési lehetősége?

Így van, tovább lépési lehetősége, mert utána, akiket bevontunk a közfoglalkoztatásba, utána volt egy éves tanfolyam is azoknak. Huszon valahány fővel tartottunk oktatást.

Hát, akkor ugye [bizalmas adat] volt ennek a programnak a vezetője valahol, papíron lehet, hogy másképp

papíron nem.

Oda más volt beírva, de akkor mégis [bizalmas adat], meg aki [bizalmas adat] írva – nem tudom [bizalmas adat], vagy nem tudom ki volt

Gondolom

Ők hogy viszonyultak, vagy akik be voltak vonva, ezek a családok, úgy mint főnökhöz, úgy mint tanácsadóhoz, mint segítő, ellenőrző?

Mint segítő, inkább, mint segítőhöz.

Akkor önhöz, nézzük először.

Én hozzá, mint segítő, ez természetes, mert ha mondjuk bármilyen problémájuk volt, csak engem kerestek meg, segítsünk megoldani az adott problémákat.

Ennek a bizalmi kapcsolatnak mi lehetett az alapja, vagy miért pont?

Hát, amiről már az imént is beszéltünk, hogy csak egy kis falu, mindenki mindenkit, és hát nem helyi vagyok igazság szerint, de már az életem zömét itt éltem le, tehát ismernek.

Aha, tehát betelepült fiatal korában?

Nagyon fiatal koromban, mi [bizalmas adat] vagyunk, de az iskolát már itt kezdtem.

Aha. Jó, és akkor mondjuk a [bizalmas adat], mint a program hivatalos vezetőjét, őt hogy tekintik?

Mint a [bizalmas adat].

Főnök akkor?

Főnök

Aha, mint egy főnököt, tehát azzal a szereppel azonosítják.

Igen, de személyes dolgokkal is bármikor megállítják az utcán.

Fú, de szalad az idő. Még akkor annyit kérdeznék, hogy volt-e olyan, hogy valamelyik család bajba került, hogy valahogy nagyon nem sikerült a termés, és akkor?

Hát, természetesen volt, amiről már beszéltünk is, hogy itt a lopások miatt.

Ja, a lopások miatt volt, aha

Nem azért, mert ő nem akarta csinálni

Tehát ő gondozta rendesen

Persze megpróbálkozott vele, csak emiatt nem sikerült neki, hogy segítettek neki betakarítani.

Mármint, hogy idézőjelbe

Így van.

Szegényeknek. Lát-e különbséget abban, hogy azok a családok, akik bevonultak ebbe a programba, hogy a program előtt, meg után, hogy változott-e esetleg valami? Mi változott?

Semmi.

De azt mondta, hogy például a közfogiba fel lehetett venni, mert kiderült, hogy mégiscsak tud dolgozni.

Nem, azt még nem tudtuk. Tehát van egy adott kvóta, amit foglalkoztatni lehet. És van egy szelet ebből a nagy munkanélküliségből, és akkor próbáljuk úgy, hogy akik arra érdemesek, meg látjuk is hogy tudja csinálni, akkor azokat próbáljuk beterelni ebbe a kis sávba.

Aha, és kik az érdemesek akkor?

Hát, akik itt is, hogy igenis meg tud kapálni egy veteményt, nem veri ki a borsót, meg megismeri a növényeket, mert sajnálatos módon – ez más téma ugye – de hogy van olyan tapasztalatom, hogy mire ez a kertészet is kialakult, hogy fejfel lefele dugdosták le a hagymát, meg ilyenek, szóval.

Szóval akkor, hogy időbe telt, mire.

Igen. És mire nekünk is kialakult az a brigád, egy fix mag, egy olyan 15 fős mag, mert van azon kívül még, természetesen foglalkoztatunk embereket, akikről tudom, hogy lehet számítani. Őket most is kint hagyom, és megcsinálnak mindent úgy, hogy precízen. A maguk kis tudása alapján, hát nem egyetemi végzettséggel, de egy alapműveltséggel megcsinálják.

És ehhez ez szükséges.

És azért is mondom, hogy egyszer menjünk ki és meg is mutatom.

Amikor [bizalmas adat] a programrésztvevőkhöz, akkor milyen beszéd témák merültek fel? Csak a zöltségekkel kapcsolatban, vagy más dolgokkal is?

Teljesen más problémákkal is persze, mert mint mondom ez a [bizalmas adat] dolgoztam akkor is végül is, csak akkor más címszó alatt futottam, elmondták az egyéni gondjaikat is, hogy például nem tudnak közlekedni, mert rossz a járda, tehát bármilyen problémával.

Még milyen problémákat osztottak meg például ezen kívül? A járdát?

Persze, vagy, hogy tudunk-e még más olyan pályázatokat benyújtani, amivel esetleg tudjuk még őket segíteni? És mondtam az önkormányzaton, hogy mi megpróbálunk minden olyan értelmes pályázatot beadni, amit csak lehet.

Családi problémákkal nem?

nem azzal nem annyira.

Tehát, hogy nem annyira keresték, hogy ilyen, mint egy ilyen szociális segítő

Nem, mint szociális munkás.

Így nem.

Inkább, hogyha valahol elakadtak, mondjuk a növénytermesztésbe, akkor inkább olyanok.

Tehát inkább ilyen hivatalos, növénytermesztés,

Növénytermesztés, növényvédelemmel.

Növényvédős ilyen dolgokkal fordultak Önhöz.

Igen.

Aha. Mennyire fejezték ki a véleményüket a földprogrammal kapcsolatban, vagy mennyire mondták el a tapasztalataikat, vagy véleményüket, akár pozitív, akár negatív?

Így nem nagyon értem ezt a kérdést. Hogy beszéltek-e róla, hogy mi a

Igen, hogy beszéltek-e róla, hogy mik a gondjaik, mi az, ami nem tetszik, hogy mi az, ami tetszik

Természetesen, igen, igen.

Hogy mi az, amin változtatnának, vagy mi az, ami tetszik.

Igen, beszéltünk, hogy milyen növényeket szeretnének inkább termesztetni, hogy mik a tapasztalataik, meg hát, amit már beszéltünk is, hogy állattenyésztés fele is, hogy orientálódjunk, hogy próbáljuk azt is párhuzamba hozni ezzel a növénytermesztéssel.

És ezek a vélemények, amik főleg önhöz eljutottak, mert ön beszélgetett velük, hogy ezek be tudnak kerülni, vagy tudnak hatni arra, hogy a következő program hogyan alakuljon, hogy ott milyen növények legyenek, vagy,

Persze, természetesen.

Tudna erre példát mondani?

Hát, amiről már külön beszélgettünk, például, hogy azért túl bonyolult növényeket nem hozunk be ezekbe a programokba, igyekszünk azokat, amiket alap, 8 általánossal is lehessen helyileg termesztetni, és amit még

De mondjuk, hogy volt egy vélemény, amit mondjuk kifejeztek, hogy szeretnének állatokat is, nem csak növényeket, és akkor az be tud kerülni a polgármesteri hivatal gondolkodásába, vagy a pályázataiba?

Azért van most bent ez a csirkés is például.

Csak azért akartam – mert igen, én már ezt tudtam, csak hogy igen ki legyen mondva. Tehát akkor elmondták, hogy ők szeretnének állatokat is

Így van. És akkor mihelyst volt mód és lehetőség rá, akkor az önkormányzatunk megpályázta, és sikeresen.

Tehát be tudott csatornázódni az ő véleményük abba a

Figyelembe vesszük mindig a lakosság véleményét, és hogyha esetleg, többségében azért értelmes dolgokat mondanak, akkor azt megpróbálja az önkormányzat pályázati úton megvalósítani.

Voltak-e esetleg valamilyen viták, vagy ilyen komolyabb konfliktusok, akár a résztvevők között, vagy a menedzsment és a program résztvevők között esetleg?

Nem, nem volt.

Nem, aha. Hogy látja, hogy akik részt vettek a programba, azoknak az önállósága változott-e, tehát, hogy önállóbbak lettek-e, vagy inkább továbbra is függők maradtak attól, hogy mit mondanak nekik és mit kell csinálni? Már hogy a gondolataik, döntéseik jobban?

Összetétele ugye, amilyen láttuk, hogy milyen azok eleve önállóak voltak, gondolok itt eleve az idősebb generációra, a fiatalok

Akik csak 4-en voltak

Azért mondom, hogy az nem olyan jelentős szám

És ők változtak.

Változtak, igen.

Tehát önállóbbak lettek. Partnerségről kérdezném még, hogy milyen partnerség, kikkel együtt szervezték meg ezt a szociális földprogramot? Tehát az önkormányzat volt a főpályázó, és még kik, milyen együttműködő partnerek?

Nem voltak együttműködő partnerek.

Civil szervezet, roma kisebbségi önkormányzat,

Nem, nem tudok róla

Valamilyen, az iskolában valaki együttműködött, vagy részt vett-e a programban?

Nem.

Szociális munkás?

Nem.

Esetleg egy vállalkozó?

Nem, egyedül az öregek otthonában, mondtam, aki a háztartást vezette

Tehát ennyi volt az együttműködés?

Igen, így van.

És itt igazából értékesítés az nem történt?

Nem

Mert nem kellett így vállalkozó kereskedőt, vagy bármit bevonni

Nem, az önellátásra ment.

Picit a közfoglalkoztatásról, mert az is ugye önhöz kapcsolódik, még gyorsan ki ne maradjon, mert az is nagyon fontos lenne. Milyen a kapcsolat, - van közfoglalkoztatás ugye, szerveznek közfoglalkoztatást?

Igen.

Van Start közmunkaprogram?

Igen, van Start munkaprogram.

És milyen a kapcsolata ennek a közfoglalkoztatásnak a földprogrammal?

Mivel, hogy van külön mezőgazdasági Start munkaprogramunk, ez közvetlenül kapcsolódik hozzá. Tehát jelenleg két programunk fut közfoglalkoztatásban, az egyik az útépítő, ami ugye nem kapcsolódik hozzá, viszont van, ami konkrétan csak mezőgazdasági termeléssel foglalkozik, 28 fővel.

Aha, és az teljes mértékben kapcsolódik.

Teljes mértékben kapcsolódik.

Említette korábban, csak tudom, most így kicsit ismétlgetünk, csak ez lesz rögzítve, és ebből dolgoznak majd, - hogy kicsit ez a közmunka program ez ráépült erre a , - tehát a földprogram volt az induló?

Igen, igen, mert az önkormányzat is akkor kezdte még el, előtte nem használta a saját földterületeit, hanem kiadta bérbe, és akkor kezdtük ugye, hogy volt fél hektár burgonya, fél hektár száraz bab, és fél hektár seprűcirok. És utána ez már kinőtte magát, már ugye felvettük a kapcsolatot az iskola konyhájával is, hogy mégis milyen növényeket szeretnének, melyet használnak fel, melyik, ami ésszerűen termesztethető [bizalmas adat]-i viszonylatba, és azokat próbáltuk ugye tapasztalatok alapján mink is, hogy mi jött be, mi nem, miből többet, miből kevesebbet. Egész szépen beállt, hogy miből hogy termesztünk.

És akkor erre épült rá?

Igen, erre épült rá, azon a földterületen indult el, és azon nőtte ki magát. Akkor az még 1,5 hektár volt, jelenleg 3 hektár van, amit művelünk.

És az nőtte ki magát a közmunka programmá?

Közmunka programmá.

Ahol most akkor dolgoznak 28-an

28 fő kertészeti dolgozó.

És ők miket termelnek?

Mindenféle zöldség növényt, soroljam fel őket?

Hát ugyanazokat, mint amiket az előbb felsorolt?

Annál többet.

Annál többet, több félért. És akkor ők a konyhára termelnek?

Zömmel. Tehát mondtam is, hogy a közkonyha leadja az éves anyag szükségletét, hogy kb. miből mennyit fogyasztanak, és akkor annak termesztjük le. Természetesen van, amiből több terem, van, amiből kevesebb. A felesleg, hogyha van, például 5 fej salátával nem tud mit kezdeni egy konyha, akkor azt kivisszük a piacra, vagy a saját dolgozóinkat szoktuk még esetleg jutalmazni úgy, hogy érdekes, hogy mondjuk volt most a hónapos retek, optikailag nem volt megfelelő, szétszattant a víztől, és azt szét szoktuk köztük osztani.

Tehát azt nem lehetett vinni a konyhára, viszont

Optikailag, tehát semmi baja nem volt, de kirakjuk mindig, ami ilyesmi van, és bárki vihet belőle.

Aki ott dolgozik

Aki ott dolgozik, így van. Például most palántot neveltünk a fólia sátorba, palántot úgy kezdtük, hogy elsőnek a dolgozóinknak adtunk palántokat

Tehát van egy rész a határba, ugye egy terület, amit megművelnek, ott a sok zöldséget,
Így van.

meg van egy fóliaház

Pontosan, fólia sátor, és egy gombászatunk.

És még gombászat – bocsánat és hogy nagyjából összeraktam

A mezőgazdaságba ez a 3 dolog van.

Igen.

Hát ugye termesztettünk benne palántokat, elsőnek ugye a dolgozókat láttuk el vele, ők kiszedték „X”, 20-20 palántot, utána pedig a község lakosságának is osztogattunk belőle ingyen. Ezzel is próbáltuk segíteni, hogy – ez egy hatalmas fólia sátor, hogy ne legyen üresen.

Igen, igen, és akkor azzal is elősegítették az önellátást

Az öneállatást, így van, pénzbe nekik nem került, se a község lakosságának, se a dolgozóknak.

Hogy kik kapnak belőle az számított?

Természetesen. Én gondoltam is, mondom elsőként a dolgozóink kaptak, hogy lássák, hogy meg vannak becsülve, tehát ha ezt ti termeltétek, akkor itt van tessék.

Kapott más is a dolgozókon kívül?

És a maradékot, azt pedig ők – mert azért tekintélyes mennyiségű maradék volt, - tehát például káposztából szerintem 10 ezer palántot szedtünk most ki, azt meg szétosztottuk a faluban. Tehát meghirdettük, hogy „X” időpontban lehet jönni, és lehet vinni.

Akkor ott nem volt semmi kritérium, hanem aki jött.

Nem volt semmi, aki jött, teljesen mindegy, hogy ki volt, annyi hogy egy zsáknak kellett lennie, és lehetett vinni belőle.

Igen. Vannak ugye szociális szervezetek, nem tudom, hogy.

Hallottam róla. [bizalmas adat]-n is alakult, felbomlott, igen.

Ezt akartam kérdezni, hogy van?

Nincs

Most éppen.

Nem tudom, hogy jogilag van-e?

Azt majd akkor [bizalmas adat] megkérdezem, de hogy alakult, és hogy kik lettek a tagjai, vagy milyen céllal alakult? Ezt már tőle kérdezzem meg, Jó. De ön egyébként lenne tagja egy ilyen szervezetnek?

Nem.

Miért nem?

Mert amiket hallottam az eddigi szociális szervezetéről, amik a környéken vannak, azért nem olyan jó visszhangjai vannak.

Miért?

Ilyen pénzmosásnak néz ki a dolog.

Aha, és akkor ön nem szeretne ilyenben részt venni.

Nem szeretnék ilyenbe részt venni.

Aha, aha. A családok, akik a földprogramban vannak, ők alkalmasok lennének egy ilyen szervezetbe, ők tudnának önállóan működni, támogatás nélkül akár?

Tehát mikor volt ez a megalakulása, akkor azért volt egy igényfelmérés, elég sok ember jelentkezett bele, az alapján válogatták ki, az a képviselő, aki ezt csinálta volt, vagy én nem is tudom kicsoda, hogy igen, ezekből is válogatott bele embert.

Tehát kerültek be földprogramos résztvevők is?

Igen, igen, a közfoglalkoztatottak közül is választottak.

Csak hogy most hogy áll, azt majd megkérdezem a [bizalmas adat].

Nem tudom.

Tehát jogilag, tehát most nem működik.

Az biztos, hogy most nem működik.

De hogy jogilag létezik-e azt majd megkérdezem. Jó. Még a hatásáról szeretném egy picit a földprogramnak, hogy mennyiben tudott például hozzájárulni ahhoz, hogy az emberek itt a községben, tehát, akik mondjuk, akkor nézzük a roma, akik roma résztvevői voltak ennek a programnak, hogy jobban integrálódjanak a helyi közösségbe, vagy a helyi társadalomba, mennyire járult hozzá, hogy ők részt vettek a szociális földprogramban? Számított?

Hát végeredménybe véve, ezek nem akarnak integrálódni?

Hát, de akik részt vettek, az a 10 fő, 10 fő roma, aki részt vett?

Hát annak 2 %-a.

Tehát hogy ők sem kerültek közelebb az integrációhoz? Nem.

Nem szeretnének integrálódni.

Aha, aha. A földprogram az mennyire segítette elő mondjuk azt, hogy akik benne éltek, azoknak mondjuk jobb legyen a közérzete, vagy, lehet-e azt mondani, vagy a gazdasági jóléte, vagy az életminősége?

Az életminőségét végül is csak javította, ha termelte magának a zöldséget, meg egy kis sikerélményt, önbizalmat is csak növelt ezzel.

Aha, önbizalmat is, tehát akkor ez mindenképpen.

Esetleg ezt mind pozitívumnak.

Milyen egyéb pozitívumait, vagy hatásait látja így a lakosságra nézve, vagy a falura nézve, azt hogy földprogram volt.

Hát a falura nézve azt, hogy csak nem volt annyi műveletlen terület, meg hogy megpróbáltak valamit az emberek, akik nem csináltak régebben, mert volt néhány, aki megpróbálta. 1-2 van, aki még jelenleg is foglalkozik vele, mindenféle pályázati pénztől függetlenül, önerőből.

Önerőből is. Tehát ezt akartam még kérdezni, hogyha nem lenne pályázati támogatás, akkor is tudnák-e valahogy folytatni ezt a programot?

Végül is egy vetőmagcsomag összeállítása az nem egy nagy összegbe kerül, mert ugye van ez a „Mindegy gyerek lakjon jól”, 800 forint egy ilyen egységcsomag, az nem egy ilyen nagy összeg, és az 125 m²-re elég, az egy átlagos kert itt.

Azzal be lehet vetni egy átlagos kertet.

Azzal be lehet vetni egy átlagos kertet, igen.

Aha, aha, és akkor abból már, - volt-e esetleg számítás arra, hogy esetleg mennyire térült meg a befektetett érték? Tehát, hogy mondjuk, nem tudom, egy családra költöttek

„X” összeget, - nem tudom mennyi volt, esetleg emlékszik rá, 5 ezer, 10 ezer forint, vagy ilyeneket olvastam, hogy így más településeken, volt, ahol 30.

Hát, ha úgy nézzük, végül is ők nem jöttek segélyért, az önkormányzat spórolt a kasszáján.

Igen, tehát, akik földprogramosok voltak, azok nem jöttek segélyért?

Azok nem jöttek olyan sűrűn, mert akkor lehetett hivatkozni arra, hogy te segítesz magadon, te termelsz magadnak, akkor minek, vagy van neked krumplid.

Igen, igen. És mit tudom én, ilyen számítások voltak, hogy mondjuk egy zsák krumplit kiadtak, ilyen vető, és abból, mit tudom én hány zsák lett a program végére?

Termésátlagot nem számoltunk.

Tehát, hogy hány szorosan térül meg?

Nem számoltunk ilyen termésátlagot.

Becsülni esetleg tudna-e?

Nem, már így ennyi év távlatából már nem.

Most a következőt lehetne majd megnézni, hogy ha mondjuk kiadnak 30 tyúkot, hogy akkor abból mennyi tojás lesz, és mennyi levágott csirke.

Így van.

De most ezt akkor nem tudjuk így megbecsülni. Mit tekint a földprogram legnagyobb eredményének? Hát ugye erről már így.

Hát azt, hogy próbálja az embereket visszavezetni a munka világába, illetve az önfenntartás felé próbálná vezetni.

Mennyi időt dolgoznak ők egyébként naponta, vagy mennyit dolgoztak ebben a programban?

Kb. 2 órát

2 órát naponta, és akkor mennyire vezeti őket vissza. Tehát lehet látni, hogy akik részt vettek a programban, azok esetleg könnyebben el tudnak helyezkedni?

Nem tudnak könnyebben elhelyezkedni, mert eleve időskorúak, meg nyugdíjasok, tehát

Igen, 50-60 év körüliek,

Meg mint beszéltünk is már róla, akin láttuk az akaratot, azt próbáltuk bevonni a közfoglalkoztatásba.

Továbbra is volt a közfoglalkoztatás, úgy mégis, de piaci munkahelyre?

Piaci munkahelyre nem.

Úgy a korukból adódóan is, ugye ez egy speciális kör volt.

Tehát az élettapasztalat, iskolai végzettségük alapján sem alkalmasak.

Igen, de azért az elég meghatározó, hogy 50-60 évesek voltak, tehát úgy nyilván.

Zömmel.

A családok mit jeleztek vissza, mennyire voltak elégedettek a programmal?

Elégedettek voltak, szeretnék, hogyha minden évben lenne ilyen típusú program.

Tehát újra kezdenék, ha lenne

Így van, igen. A jelentkezőket, a jelenlegiből is látjuk, hogy jelentkező lenne rá, az, hogy alkalmas vagy nem alkalmas, az menet közben derül ki, de, tehát igény lenne rá.

Tudna-e egy ilyen program önfenntartóvá válni? És, ha igen, hány év kellene hozzá? Önnek van jobban rálátása erre.

Tehát ami jelenleg folyamatban van, ez a tyúk tovább tartás, ez önfenntartó lenne, tehát eleve úgy van benne a pályázatban, hogy ebből hagyni kell meg. Tehát ez önmagát gerjesztené tovább.

Tehát lehetne?

Lehetne.

Hány év kellene hozzá, hogy itt szépen önfenntartóvá váljon?

Kettő.

Kettő.

Egy, tehát egy ilyen tyúktartásra két év bőven elegendő, mert ugye megtermeli a következő évre a takarmányt önmagának, meg akkor elkezd tojni, elkotlik, csibéket nevel, akkor már onnantól megy. És akkor mindig hagynak meg belőle, most majd kiadja, hogy az emberek mennyire akarják ezt kivitelezni, és saját

Ezt az önfenntarthatóságot, igen, hogy mennyire fogják levágni, vagy pedig fenntartani?

Saját tapasztalatból tudom, hogy ez kivitelezhető.

Igen, na, csak kell hozzá ugye megfelelő tudás és tapasztalat.

És akarat.

Igen, igen. Egy család részéről milyen befektetést igényelt az, hogy mondjuk részt vett ebben a programban? Tehát mit kellett neki hozzáadnia.

Tehát a kézi szerszámokon kívül, meg a saját akarat erején kívül semmit nem kellett hozzáadni.

Kiskertet is adtak, hogyha nem volt valakinek egyáltalán?

Természetese azért volt a 2,5 hektár

Ja, amin a kukoricát,

Így van. Azért általában ezek nem ilyen városi parcellák, azért elég nagy kertje van minden egyes portának, tehát a földterület eleve adott volt. Ugye az önkormányzat a gépeit odaadta művelő eszközeit, szántott, boronált, stb., utána már csak a kézi munkaerő igény, az, ami ők felőlük igény volt, hogy legyen egy kapájuk, meg ők elveteményezzenek maguknak. Ennyi volt.

Amikor ugye valaki abba a kukoricásba szállt be, tehát ugye onnan, ő neki kellett bérleti díjat fizetni?

Semmit nem kellett fizetni.

Az önkormányzat odaadta ingyen.

Az önkormányzat mindent megcsinált ingyen az ég egy adta világon, egészen a vetésig, be volt vetve, és onnantól fogva, az adott parcelláért már ők feleltek, hogy hogy kapálták, meg vagy hogy takarítja be, az már az övé. Bérleti díjat, vagy semmiféle ellenszolgáltatást az önkormányzat nem várt ezért. Annyit kért cserébe, hogy gyommentesen kellett tartani.

És ez sikerült?

Volt, akinél igen, volt, akinél nem. Volt, aki például kaszával kapálta, egy eset.

És akkor azzal mi történt?

Parlagfüves volt.

Parlagfüves volt, aha, és mi lett a megoldás?

Lekaszálta a végén. Azért mondom, voltak ott olyan butaságok. Nem tudtunk semmit, ugye itt van 2,5 hektár, megműveltük, megműtrágyáztunk, bevetettük, utána húztuk kockára. Na, akkor még volt, aki kitalálta, hogy mi biztos direkt rossz kockát adtunk neki. Ő húzta ki.

Pedig ő húzta ki.

Mert azért nagyobb ez, ez meg ekkora. Hát gondolom a műtrágya szóró tudta, hogy csak eddig a sorig kell szórni, vagy, nem tudom. De hogyha meg van művelve egy terület, ön gondolom jobban tudja, az meglátszik az adott növény kultúrán.

Aha, nem biztos, hogy jobban tudom, bár én is laktam falun.

Azért mondom, tehát az meglátszik. De így egy sor, 70 cm-en, nincs akkora különbség a talajba, hogy hát ekkora különbség legyen, illetve hozamba is, jó hozama van a kukoricának, azt tudjuk jól.

Egy picit a jövőről szeretném még kérdezni, csak azért mert megbeszéltük, hogy próbálom tartani az időt, egy kicsit kicsúsztunk – hogy milyennek látja a jövőjét ennek a földprogramnak? Mert azért Ön benne volt alaposan ebben a programban, tehát Ön végig csinálta a 2012-est, aztán itt a közmunkaprogramokat is, és most a 2015-ösben is benne van, annak is Ön a koordinátora, hogy látja, hogy mondjuk 5-10 év múlva lesz, nem lesz, lát-e esélyt, hasznos dolog-e?

Hasznosnak hasznos dolognak látom, persze. Az már hogy lesz-e azt nem tudom. Az már az adott kormánytól függ.

De jó lenne, ha lenne?

Természetesen jó lenne. Hogyha, akik önmagukért tenni szeretnének, azokat valahogy segíteni, és ugye nem hallal, hanem hálóval kellene segíteni ezeket az embereket.

És mit lehetne kihozni belőle, hogyha tényleg ez egy hosszabb távú támogatottság lenne?

Hát, ha hosszabb távú lenne, akkor előbb-utóbb csak rájönnének, hogy jó ezt csinálni, csak megéri ezt csinálni, mint az a grill csirke, az a fagyasztott, aminek semmi íze nincsen, mint ami tengerit eszik, meg, tehát, ami kapirgál, tehát ég és föld a kettő.

Tehát akkor úgy gondolja, hogy itt lehet, hogy egyre több ember bekapcsolódhatna, hogyha ennek lenne egy hosszabb távú kifutása,

Így van. És akkor hátha rászokna, akár a gyermekeit is rászokathatná arra, hogy úgy nőne fel egy generáció. Mert az a gond a jelenlegi generációval, akik jó 20-30 évesek, hogy nem látták a szüleiket se dolgozni, se földet művelni, se, stb., tehát az kellene, hogy hát ez a generáció ez a saját gyerekeinek már azt mutassa, hogy ilyet is lehet csinálni.

Tényleg, akik a földprogramban dolgoznak, azok mennyire vonják be a családtagokat? Tehát, hogy mondjuk az apa nyer, nyeri a lehetőséget, és mondjuk a gyerekeket, vagy a többi családtagot?

Volt olyan, erre emlékszem, ez egy konkrét eset, hogy ebbe volt benne, hogy adott egy pár szem magot – két lánya volt az illetőnek. Kapott egy olyan kis m²-t, hogy az a kislány oda, ilyen óvoda volt, meg ilyen elsős, másodikos, és akkor az az övé, és húzott oda engemet is, hogy nézzem meg milyen szép borsóm van, meg retek, meg mit tudom én, tehát erre konkrétan emlékszem, még név szerint is meg tudom mondani, hogy ki az, hogy a gyerekeket így bevonták, hogy ez a kis parcella a tiéd, és akkor csináljad kislányom.

Na, ez egy szép példa.

Így van, tehát volt ilyen szép példa is azért.

Másoknál is előfordult ez, hogy bevonták a gyerekeket?

Hát zömmel azért már koruknál fogva már

Aha, hát 50-60 évesek voltak

Azoknál már kifutott.

Segítettek esetleg nekik a gyerekeik?

Természetesen segítettek.

Aha, tehát kijártak a gyerekek is. Aha. Szándékoznak-e a jövőben földprogram működtetésére pályázni?

Igen.

Oké. Vannak-e esetleg új célok? Most ugye volt a pavilon, meg az állattenyésztés, autóvásárlás, milyen egyéb célok fogalmazódnak meg?

Konkrétan nem tudom most milyen új célok vannak.

Oké.

Ennyit tudok, amiről már beszéltünk ez a tojó tyúktartás az önkormányzat részéről, illetve ez a saját takarmány megtermelése.

Aha, tehát, hogy most akkor az önkormányzat, mint vállalkozó, akkor saját telephelyén,

Saját telephelyén tojó tyúkokat tartana, illetve ugye szaporítana is, hogy legyen majd később is, és saját takarmánnyal, saját földjén, saját gépével, saját embereivel ezt fenntartsa.

Ezt fenntartsa. Aha, jó. Hát nagyon szépen köszönöm a kitartást, és a végül is másfél órás interjút, de nagyon sok információval gazdagodtunk. [bizalmas adat]

Azért jutott eszembe ez a kis gyerekes történet is, tényleg emlékszem, már nagyon régen volt, meg nekem már úgy összefolynak az évek mind, hogy mikor mit csináltunk, csak néha úgy

beugrik, hogy a kisgyerek is, tényleg volt egy kis parcellája neki, és tényleg hogy örül ott benne, hogy Laci bácsi nézd már meg, hogy milyen

Igen, és így lehet végül is kinevelni egy következőt

Így van, és mutatott szép borsója van, hátha majd ő is nagykorába csinálgatni fogja.

Megragad ez benne, így valami kapcsán.